

Skovdyrkeren

Nr. 35
September 2015

SKOVDRYKERNE

Tema: Svensk skovbrug

Sverige

Man kan altid lære noget og blive bedre ved at søge inspiration hos nogen, der gør tingene anderledes. Med det i baghovedet drog foreningernes bestyrelsesmedlemmer og skovridere i vinters til Växjö i Småland for at lade sig inspirere af Sveriges største skovejforening, Södra. Det var så spændende, at skovridergruppen vil følge op på besøget med endnu et besøg hos Södra dette efterår.

Og på det årlige personalekursus i maj i år drog vi med hele personalet – over 100 personer – til Trolleholm i Skåne for dér at diskutere med den innovative danske skovrider Esben Møller Madsen, der bl.a. har haft ansvar for Trolleholm gods' 1200 ha i 30 år.

Det er stort

Sverige er et fantastisk skovland. Skovene dækker 54% af hele landets areal og udgør mere end 24 mio. ha. I modsætning til Danmarks 0,5 mio. ha. Så selv om Sverige "kun" er 10 gange større, så har man 46 gange mere skov end Danmark.

	Sverige		Danmark	
	1000 ha	%	1000 ha	%
Skov	24.156	54%	529	12%
Landbrug	2.896	6%	2.890	66%
Anden natur	5.548	12%	377	8%
Fjeld og klipper	6.193	14%	0	0%
Søer og vandløb	4.008	9%	67	2%
Bebyggelse / veje	1.214	3%	425	10%
Øvrigt	723	2%	68	2%
Totalareal	44.738	100%	4.356	100%

Nåletræ er helt dominerende. Kun har man i den sydlige del noget løvtræ, i alt 11% af det samlede skovareal. Her har danske skovfolk været dominerende i mange år (se boksen side 26). Der sker dog langsomt visse forskydninger. Rødgranen breder sig på bekostning af skovfyren – til de fleste skovfolks store fortrydelse. Det sker på grund af den voksende elgbestand, der foretrækker fyr fremfor gran. Udefrakommende træarter har også

bredt sig med en vis succes – contortafyrren mod nord, og træarter som lærk, sitka og douglas mod syd, dog i relativt beskedent omfang.

Tilvæksten er 18 gange større end i Danmark, men man hugger betydeligt hårdere. Hugsten er 34 gange større, svarende til 72% af tilvæksten, mod kun 38% hos os. I Sverige er skovene ikke tant og fjas. Træet skal frem til den store svenske træ- og papirindustri, hvor det skaber værdi til gavn for hele samfundet.

En grundpille i det svenske samfund

Sammen med jernmalmen og elvene (kraftkilde og transportbane) er skovene en vigtig pille i det svenske samfund. En historisk beskrivelse har således titlen "Skogen, gullet från Norden". Allerede i 1870 var Sverige verdens største eksportør af trævarer, og den svenske industri baseret på træ som råvare er fortsat uundværlig, og den opbyggede knowhow udnyttes i nye træindustrielle anlæg i andre verdensdele.

De rationelle svenskere har været dygtige i udnyttelsen af den utrolige træressource. Der er ingen tvivl om, at vi kan lære noget af de svenske skovfolk. Det var anledningen til, at vore folkevalgte og vore ansatte besøgte Sverige i foråret 2015. Som opfølgning forsøger vi i dette nummer af *Skovdyrkeren* at samle nogle indtryk fra svensk skovbrug. (Alle beløb, der nævnes i bladets artikler, er i svenske kroner. Alle artikler er skrevet af seniorkonsulent Per Hilbert – phi@skovdyrkerne.dk).

Fuld fart på produktionen!

I Sverige er man utrolig optaget af at øge den produktion, der kommer ud af skovene. Det gælder både staten (politikere og deres forlængede arm i *Skogsstyrelsen*), det gælder forskningen, og det gælder naturligvis også skovejere og deres organisationer. Produktionen er det, der føder den store svenske skovindustri og som giver samfundet arbejdspladser og skovejere indtægter. Skovbruget er en af grundpillerne i det svenske samfund.

*Svensk forskning har påvist, at man ved at bruge forædlet plantemateriale kan øge produktionen mærkbart. Den viden bliver straks omsat i praksis via planteskoler, konsulentsystemet og skovejere. Her produktion af dækrodsplanter i en svensk planteskole.
Foto: Per Hilbert*

Svenskerne er dygtige til at organisere og sætte ting i system. Fra 2007 og fire år frem gennemførte de fire skov-ejerforeninger og LRF (*Lantbrukarnes Riksförbund*) sammen en kæmpe uddannelseskampagne for skovejere

med henblik på øget skovproduktion. Projektets navn var **‘Kraftsamling Skog’**. Staten støttede kampagnen, der bl.a. indeholdt seminarer, studiekredse, skovdage, kurser, webuddannelse og personlig rådgivning.

73.000 skovejere deltog i aktiviteterne. En del af kampagnen var en stor bog, som blev uddelt til deltagerne, "Nya Tidens Skog – Skogsskötsel för ökad tillväxt". De vigtigste ting, man har satset på, er:

- Bedre kulturer
- Større anvendelse af forædlet plantemateriale
- Større anvendelse af eksoter (hybridlærk, sitkagran, douglasgran, hybridasp, contortafyr)
- Bortledning af vand fra produktionsbevoksningerne (rensning af skovenes grøfter)
- Rettidig udrensning i de unge bevoksninger
- Gødskning
- Bedre vejsystemer.

Forskere har beregnet, at det ved bedre skovpasning er muligt at hæve tilvæksten med hele 20% inden år 2050 – på lang sigt måske helt op til 50%. Projektets ledelse bestod interessant nok af fem kvinder, hvis entusiastiske leder, Marianne Eriksson, holdt foredrag om indsatsen for Skovdyrkernes markpersonale i 2011.

Projektet er nu afsluttet, men mange af resultaterne ligger stadig på nettet i form af et meget stort materiale med information om skovpasning. Det kan findes på www.kunskapdirekt.se. Her kan der også være mange ting, der er interessante for en dansk skovejer.

Men hvad med biodiversiteten? – den svenske model

Skov-Sverige mener, at ovenstående produktionsfokus sagtens kan gå i spænd med, at man passer på biodiversiteten.

Rigsdagen i Sverige har fastlagt 16 "miljøkvalitetsmål". Et af dem har titlen "Levande skogar" og defineres således: *Skogens och skogsmarkens värde för biologisk produktion ska skyddas samtidigt som den biologiska mångfalden bevaras samt kulturmiljövärden och sociala värden värnas.*

Skovloven fra 1994 ligestillede produktion og miljø. På grundlag af den har man fastlagt det, man kalder "den svenske model" for skovbrug. Den indebærer, at:

1. Skovejere skal tage en række generelle hensyn i produktionsbevoksningerne (bevare værdifulde træer, skabe dødt ved (bl.a. højstubbe), undgå markskader, især på bløde områder og nær vandløb og søer, samt visse sociale hensyn. Man skønner, at disse generelle hensyn nedsætter produktionen med 10%
2. Skovejere skal frivilligt beskytte 900.000 ha skov med høj biodiversitet. I realiteten er der dags dato afsat 1.350.000 ha som beskyttet
3. Staten skal bekoste beskyttelsen af de større, permanent beskyttede skove, enten på sit eget område eller på privat mark. Det drejer sig om ca. 900.000 ha (nationalparker, naturreservater, biotopbeskyttelsesområder og områder med en naturbeskyttelsesaftale).

Det betyder, at omkring 10% af den svenske skov er fuldt beskyttet.

Svensk skovpolitik

Socialdemokraten Göran Persson var statsminister i Sverige 1996-2006. Han bor selv på en større landbrugs- og skovejendom. I 2008 blev han bestyrelsesformand for Sveaskog, landets største skovbrug – ejet af den svenske stat. Han siger i 2015 følgende:

På samme måde som skoven er ryggraden i den svenske eksportindustri, så har den et utroligt stort potentiale som en fornybar ressource. Det er vigtigt, at man fra politisk hold gør sig klart, at et af de store bidrag til at bekæmpe klimaforandringerne kan være at erstatte stål og beton med træprodukter.

Jeg mener, at det er vort moralske ansvar at bruge vor skov. Det modvirker klimaforandringen, og det skaber jobs og velstand. Af og til handler debatten mest om, at skoven skal beskyttes – men det skal da ske under den forudsætning, at vi anvender og bruger den.

Miljøfolket er ikke enige

Diskussionerne fortsætter dog. For det første, om beskyttelsen er omfattende nok rent arealmæssigt. Der fældes stadig en del arealer med det, man kalder "gammelskov" – som er den skovtype, der har størst biodiversitet.

Den anden diskussion går på, om den almindelige driftsform med renafdrift og plantning burde erstattes med en mere naturnær driftsform med større vægt på selvforyngelse.

Der er dog en bred enighed mellem Skovstyrelsen, den overvejende del af forskningen og skovejforeningerne om, at den traditionelle driftsform er den mest rationelle og giver det bedste økonomiske resultat på kort og på lang sigt. Men man er dog kommet derhen, at den enkelte skovej nu har frit valg af driftsform.

Direktøren for det svenske statsskovbrug citerer på sin blog følgende fra bogen "Konsten att odla skog": *På baggrund af det omfattende miljøarbejde, som er blevet udført til dato, må vi nu tage ansvar for at frembringe de*

nødvendige råvarer til en biobaseret samfundsøkonomi og for at modvirke klimaforandringerne. Det er vigtigere end om der findes rødlistede arter på vore afdriftsarealer. Fokus må flyttes, og vi bør koncentrere os mere om skovens tilvækst, om pasningen af de unge kulturer og om vildtforvaltningen.

Det kaldes på andre indlæg en bagstræberisk skovpolitisk linje, og statsskovbruget anklages for "at misbruge folkets skove, blandt andet ved at renafdrive store sammenhængende gammelskove med høje naturværdier, skove med et stort indhold af laver i ren-området, samt skove med store oplevelsesværdier". Der er mere om de svenske diskussioner på vores hjemmeside i artiklen "Svensk skovdebat".

Vi skal undlade at drage konklusionen i dette blad.

Der er flere værdier i din skov, end du tror!

Følg os på
Facebook

Människan hittar på många konstigheter – besøg hos en svensk skovejer

Skovdyrkeren besøgte skovejer Lars-Ivar Olofsson i Ebbemåla i Blekinge for at høre om erfaringerne hos en svensk skov-bonde. De 240 ha med overvejende rødgran har ernæret familien i fire generationer, men nu går det ikke længere: De to sønner, som overtager hver sin del, har begge fuldtidsarbejde i byen.

Egentlig er ejendommen på 280 ha. De 10 ha er dyrket mark, og det meste af de sidste 30 ha er græsningsarealer for kreaturer (på svensk "hagmark") og naturarealer.

Ejendommen grænser på et stykke ned til Mørrumsåen, som vist alle danske lystfiskere kender som Sveriges bedste fiskevand for laks.

Tidligere havde man den traditionelle alsidige produktion med malkekøer og svin. Som tiden gik blev svinene og malkekøerne sat ud og erstattet af 20 Highland Cattle – en robust race af gode naturplejere, som tåler at gå ude året rundt. Nu er også disse solgt til naboen i forbindelse med Lars-Ivars generationsskifte.

Det kan i øvrigt gennemføres uden afgifter til staten. En summarisk beregning viste, at dette generationsskifte i Danmark havde kostet en indbetaling af en afgift på 2 mio. kr., et beløb, som nødvendigvis måttet hentes i skoven. Sverige er klogere, i hvert fald på dette område!

De tre vigtigste træarter er gran, gran og – gran. Fyrren bliver ødelagt af elg, løvtræerne er der ingen økonomi i, og man er forsigtig i forhold til at prøve f.eks. lærk i stor skala. Man bemærker den fine tynding. Foto: Per Hilbert

Skovdriften

Driftsformen er traditionel: Udrensning, tynding, reaf-drift og plantning. Der plantes stort set kun rødgran – plus en lille smule lærk. Man vil gerne have mere skovfyr på de tørre partier, men det skal så sig selv. Hvad det også gør, men elgene ødelægger stort set al opvækst af fyr. Lars-Ivar er i øvrigt med i en elgforvaltningsgruppe sammen med to andre lodsejere og tre jægere. Gruppen kommer med anbefalinger til bestandens størrelse og jagten på et 68.000 ha stort område i Vestre Blekinge, men der er desværre langt fra anbefalingerne til den aktuelle praksis. Resultat: Stort set ingen skovfyr-opvækst i skovene.

Driften følger den grønne driftsplan, som han har købt hos skovejforeningen Södra. Her er arealet som vanligt i Sverige opdelt i fire kategorier:

1. Produktionsmark – med generelle naturhensyn
2. Områder med `kombinerede mål` (normal drift, men med større naturhensyn)
3. Naturområder med en vis drift (driften har kun til formål at bibeholde eller udvikle naturværdierne)
4. Naturområder uden drift (sammen med ovenstående i alt 5%).

Det er et klart og fornuftigt system, som vi kunne lære af i Danmark. Når man dog spørger, hvad man skal med nummer 4 (urørt skov), når man har nummer 3 (skov, der passes med henblik på naturværdierne), så svarer Lars-Ivar med de bevingede ord: *Människan hittar på många konstigheter* (dvs. `mærkelige ting`, red.). Det væsentlige for ejendommen er, at produktionsarealet (nr. 1) dækker omkring 90%.

Værkstedet med Lars-Ivars traktormonterede Hypro processor fra fabrikken i Lönsboda. Nypris ca. 400.000 kr. Den grenes af og kapper, men forudsætter, at man har fældet træerne manuelt først. Foto: Per Hilbert

De generelle naturhensyn, som skal tages på produktionsarealerne, består i efterladelse af højstubbe, efterladelse af naturlig (løvtræ)opvækst langs vandløb og i lavninger, beskyttelse af eventuelle nøglebiotoper m.v. Bevoksninger med 'ädellöv' (bøg, eg, ask, ær) må ikke erstattes med nål. Alle afdrifter skal anmeldes, og den nye kulturtræart skal godkendes af den lokale skovstyrelse.

Ejendommen er dobbeltcertificeret under PEFC og FSC. Den vigtigste konsekvens er, at man får mere for sit træ – og `prisen` er, at andelen af løv skal øges på lang sigt.

Et liv sammen på skovgården i Ebbemåla i Blekinge: Gunilla og Lars-Ivar Olofsson. Foto: Per Hilbert

Det kan man fint leve med, også Lars-Ivar ønsker en varieret skov. Der er i forvejen naturlig opvækst af både bøg og eg, men det er ikke noget, der giver indtægter.

Egen processor og udkørselsvogn

Lars-Ivar laver det meste af skovarbejdet selv, inkl. plantningen. Udrensningen (især af birk) foretages med en almindelig buskrydder. Ved de tre efterfølgende tyndinger foregår selve fældningen manuelt med motorsav, mens afgrening og afkortning sker med ejendommens Hypro traktormonterede processor. Man kører også selv træet ud med en ligeledes traktormonteret udkørselsvogn. Hver af disse redskaber koster omkring 400.000 kr.

Det er lidt usædvanligt – selv i Sverige – at have sådant et udstyr på en trods alt mindre skovejendom. Men Lars-Ivar synes, at det har givet god fleksibilitet – og man kan køre, når føret er til det. Og det har nok været medvirkende til, at alle bevoksningerne er eksemplarisk tyndede. Renafdrifterne overlader man dog til entreprenører med større grej. Det er skovejereforeningen Södra, der sørger for det, og det er Södra, som køber alt træet.

Lars-Ivar er klar over, at Södras lokale skovfoged i stigende grad styres af koncernens interesser, men han har viden nok til at se ham i kortene. Det sker, at man bliver tilbudt højere priser fra andre, men man mener at varetage sine egne langsigtede interesser ved at være fast kunde hos Södra. Det har man blandt andet haft fordel

af efter de store stormfald, hvor man har været sikret afsætning og rimelige priser. Det faste forhold kommer også til udtryk ved, at Lars-Ivar i en årrække har været medlem af Södras *förtroenderåd* (repræsentantskab).

En indsats for samfundet

Ud over denne tillidspost og pladsen i elgforvaltningsgruppen for Vestre Blekinge, har Lars-Ivar engageret sig i andre udadvendte opgaver. Han er blandt andet leder af instruktørkurser for motorsavsbrugere. Mange skovejerekskursioner er blevet afholdt på ejendommen, og mange besøgende er blevet modtaget til diskussioner om skovbrug og skovpolitik.

Og på eget initiativ er han hvert år vært for skoleklasserne i Olufsströms kommune, der alle kommer en dag i skoven og bliver forklaret om skovbrugets praksis og betydning. De får lov at være med til at plante, og de får en plante med hjem til at sætte hos sig selv.

Resultatet har været, at Lars-Ivar i 2011 blev hædret med en medalje fra Skovstyrelsen i Blekinge: *För framgångsrike arbete i Skogsvårdens tjänst*. Udmærkelsen blev givet både for indsatsen på ejendommen, og måske nok så meget for den udadvendte indsats i skovbrugets tjeneste. Sådan kan det gå!

Man har jord ned til bredden af Mörrum-åen. Lars-Ivar sælger fiskekort sammen med et antal andre bredejere. Åen er verdensberømt for sine store havørreder og laks, der hvert forår og sommer svømmer op i åen for at være klar til legen senere på året. Fiskesæsonen begynder en lørdag sidst i marts – en dag der har udviklet sig til en folkefest – og slutter ca. 30. september. Hvert år er omkring 20 nationers lystfiskere repræsenteret langs åen. Foto: Per Hilbert

De svenske skovejerforeninger

Som i Danmark har skovejerne i stort omfang organiseret sig i skovejerforeninger. For at have adgang til rådgivning og for at få en sikkerhed for at få den rigtige pris for skovens produkter. Eller med få ord: for at få nogle fagfolk med på sin side i driften – især når man handler sit træ til de store savværker og træindustrier.

Sveriges største skovdyrkerforening er Södra med ca. 50.000 medlemmer og godt 2,2 mio. ha skov. Man arbejder som Skovdyrkerne med rådgivning, entreprenørindsats og salg af skovejernes produkter. Det sidste er naturligvis påvirket af, at man selv ejer store savværker og papirmassefabrikker. På billedet Södras medlemschef Magnus Berg i samtale med en skovejer på Skovdyrkerens ekskursion i februar 2015. Foto: Per Hilbert

I Sverige hænger skovbrug og landbrug ofte sammen, idet der til de fleste gårde hører en skov – eller til de fleste skove hører noget landbrug. Jo længere man kommer nordpå i landet, jo mere vokser skovens relative betydning for ejendommene. Indtil man kommer rigtig langt nordpå. Her domineres skovbruget af de store koncerner (SCA, Holmen, Stora o.a.).

Selvom ejerne af de mange private skov-/landbrug altid har haft praktiske skovkundskaber, så har man alligevel haft behov for rådgivning udefra. Går vi 100 år tilbage, var de fleste skove (som i Danmark) relativt dårligt passede, og indtægterne fra skovene var små, bl.a. fordi savværkerne dikterede priserne. Det førte fra 1920'erne til oprettelse af mange lokale skovejerforeninger.

Af årsager, som man nok kan nikke genkendende til, er disse mange lokale foreninger efterhånden blevet samlet i større enheder. Sverige har i dag fire store skovdyrkerforeninger. Fra nord mod syd: Norra Skogsägarna, Norrskog, Mellanskog og Södra. Tilsammen har de godt 100.000 medlemmer – en tredjedel af alle svenske skovejere.

Svenske skovejforeninger			
	<i>Antal medlemmer</i>	<i>Areal (1000 ha)</i>	<i>Areal pr. medlem (ha)</i>
Norra Skogsägarna	12.697	1.135	89
Norrskog	13.333	1.090	82
Mellanskog	26.894	1.842	69
Södra	50.470	2.203	44
Sverige	103.394	6.270	61

Södra er klart den største og den stærkeste. Ikke kun på antallet af medlemmer, men også i kraft af den meget store industri, man har opbygget siden 2. verdenskrig. Den daværende direktør Gösta Edström sagde bl.a.: *Den, som forbliver råvareproducent og ikke har styrke til at tage hånd om forædlingen, er dømt til at tilhøre de underudviklede skare.* Ud fra den tankegang har man opbygget et net af savværker og etableret tre store masse-fabrikker til celluloseproduktion. Egenkapitalen er omkring 10 mia. kr. Og man har opbygget et system, hvor en del af overskuddet fra industrierne tilbageføres til den enkelte skovej, som er medlem.

Dansk Skovforening og Södra

Nogen husker måske romancen mellem vores brancheforening Dansk Skovforening og Södra i 2008-9. Skovforeningen søgte gennem en aftale med Södra at gøre det muligt for – især større – danske skovejere at blive medlem af Södra. Formålet var at sikre danske skovejere højere priser for deres træ. Desuden ville man trække Södras entreprenører til Danmark for at billiggøre oparbejdningen. Aftalen blev indgået i 2008, hvor Södra var interesseret i dansk træ. Men da recessionen kom, og efterspørgslen på træ faldt, trak Södra sig ud af aftalen, endnu inden den var trådt i kraft. Og de svenske entreprenører dukkede aldrig nogensinde op i Danmark.

I Danmark har vi slet ikke haft mulighed for en tilsvarende udvikling. Især produktionen af cellulose kræver en størrelse for at være rentabel, som vi slet ikke har råvareunderlag for i dansk skovbrug. Vi er altså dømt til at være råvareproducenter, og vore foreninger er derfor koncentreret om rådgivningen som den centrale opgave.

Ellers fungerer de svenske skovejforeninger nogenlunde som de danske. Man har ingen egne maskiner eller skovarbejdere, men anvender private entreprenører. Og skovejerne betaler en procent af omsætningen. Ud over de nævnte skovejforeninger arbejder flere andre virksomheder med rådgivning i svensk skovbrug, således bl.a. Skogssällskapet og Hushållningssällskapet. Ingen af disse har egne savværk eller industrier.

Men i Södra, som på en gang er en koncern og en skovejforening, er tendensen, at skovejernes vigtigste rolle bliver at være leverandører til den store industri. Og skovfogedernes vigtigste opgave går fra at være rådgivere til at være opkøbere. Men man har været meget dygtige – både til at udvikle industridelen af koncernen (verdens tredjestørste celluloseproducent) og til at organisere arbejdet i skovene. Således tager vore skovridere til efteråret til Växjö for at lære af deres IT- og logistiksystemer.

De fire skovejforeninger indgår sammen med de svenske bønder i LRF (Lantbrukarnes Riksförbund). Formålet er her at føre en aktiv erhvervspolitik. Som et betydende erhverv taler man med relativ stor vægt – langt større end dansk skovbrug har mulighed for. Senest har man dog ikke kunnet forhindre, at jagttiden på elg i hele det sydlige Sverige er blevet afkortet med hele 72 dage – på trods af de store skader elgene påvisligt gør i skovene.

Og mere magt har man ikke, end at man har underlagt sig beslutningerne i de private certificeringsorganer, der i lukkede kredse kommer til at bestemme skovpolitikken i praksis. Således indgår det som et krav i FSC's kommende standard, at skovejerne i højere grad skal inddrage ønskerne fra de omkringliggende lokalsamfund i driften.

Store skove – store katastrofer

Når det går galt i det store skovbrug, så kan det gå rigtig galt. Et stormfald kan blive af gigantiske dimensioner, som da Gudrun hærgede Midtsverige i 2005, og der efterfølgende lå 90 millioner m³ på jorden. Eller da der under en varmebølge i sommeren 2014 sprang en gnist fra en rilleplov – så brændte 14.000 ha – mere end dobbelt så meget som Rold Skov.

For ikke at ødelægge markedet kom store mængder af træ på vandlager. Herover ses det store lager, som savværkskoncernen Vida placerede på Byholma flyveplads i Småland. Stakken er 13 meter høj, har en bredde på 60 meter og en længde på 2,3 km. Altså knap 2 mio. m³. Det tog syv år, før det sidste af dette træ var kørt til savværket. Foto: Hans Runesson

Stormen Gudrun

Lørdag den 8. januar 2005 ramte stormen Gudrun den svenske vestkyst, hvorefter den drog ind over det nordlige Skåne og Småland. Det blæste så stærkt, at mange målestationer blev ødelagt. Søndag morgen var det ovre – og helt stille. Men ødelæggelserne var enorme.

På 90.000 ha var der væltet 90 mio. m³ – mere end en kvart milliard træer. 700.000 mennesker var uden strøm, mange i adskillige uger. Militæret måtte evakuere mange, især ældre, der var blevet helt isolerede. 14 mistede livet.

Efter stormen har elselskabet Eon gravet 17.000 km kabler ned. Ved Växjö Universitet er der afleveret en

Den markberedare (kulturplov), som startede den store brand i Västmanland en ekstrem varm sommerdag i 2014.
Foto: Jann Lipka

doktorafhandling om menneskelig entreprenørskab og hjælpsomhed i forbindelse med katastrofen. 12.000 skovejere blev ramt. For mange var det et livsværk, som gik tabt, eller hele pensionsformuen der lå på jorden – bogstavelig talt. Selv et år efter stormen var en tredjedel af de ramte stadig præget af nedstemthed og sorg.

De svenske stormfaldsforsikringer er anderledes end de danske, idet der er tale om træværdiforsikringer. Så der blev udbetalt ganske store beløb i erstatning – omkring 4 mia. kr. – selv om kun en fjerdedel af skovejere var forsikrede. Til genplantningen betalte staten 450 mio. kr., og hertil kom 700 mio. kr. fra EU's solidaritetsfond. Genplantningsstøtten fik man uanset om man var forsikret eller ej. Alle ramte fik en skattereduktion på 50 kr./m³.

87% af arealet er senere blevet genplantet med gran, resten med skovfyr og løvtræ. Totalt beregnes stormen at have kostet det svenske samfund 20 mia. kr.

Den store brand i Västmanland i 2014

Torsdag den 31. juli kl. 13.29 sender en maskinfører en brandalarm til Mälardalens brandkorps. En gnist forsaget af hans *markberedare* har sat ild i et område på 30 x 30 meter. Det er 31 grader varmt, blæser en del fra sydøst, og luftfugtigheden er nede på 20%. Selv om alarmen er ledsaget af eksakte GPS-koordinater, kører brandbilerne forkert på grund af ikke-opdaterede kort, hvilket forsinker udrykningen med en halv time. Da de ankommer, er der ild i et område på 300 x 1000 meter. 30 brandmænd arbejder på stedet, og de regner med at få kontrol over branden i løbet af natten. Men det får de ikke.

De næste tre dage spreder branden sig hastigt nordpå. Både Länsstyrelsen og militæret har tilbudt deres hjælp, men man har ment at kunne klare det lokalt. Først efter tre dage sætter man det store apparat i funktion. Søndag

eftermiddag brændte 2.700 ha, mandag middag 4.000 ha og mandag aften 14.000 ha (10 x 15 km)! Ilden spredte sig med op til 50 meter i minuttet. Det blev den største skovbrand i Skandinavien i 200 år.

1000 mennesker fra mindre nærliggende byer blev evakueret. Der blev indkaldt to franske og to italienske vandbombere – det vil sige små flyvemaskiner, der kunne opsamle vand fra den nærliggende sø under flyvningen. De fik spredt 10.000 m³ vand. 140 brandmænd, 150 soldater, en række skovarbejdere og skovmaskiner samt et antal frivillige landmænd og skovejere deltog i kampen mod ilden.

Men brandens spredning standser først om onsdagen, da det begynder at regne og vinden tager af. Branden fortsætter dog i det ramte område. Ikke bare træerne

Et trøstesløst syn. 14.000 ha brændt, mange steder så hårdt, at også muldlaget og rødderne er brændt med. Bemærk dog det lille rodskud til venstre. 8000 ha skal genkultiveres. I 2015 de første (vellykkede) forsøg med såning. 6.000 ha efterlades som reservat med naturlig tilgroning. Foto: Per Hilbert

brænder, men også det meste af overjorden brænder væk, så området bliver efterladt som en ørken af store sten. Også mange rødder på de stående træer brænder, hvilket gør færdsel yderst farligt, idet træer vælter uden varsel. Først et ordentligt regnvejr den følgende mandag standsede reelt branden.

Tanker efter branden

Myndighederne har efterfølgende måttet indrømme, at organisationen omkring en sådan katastrofe slet ikke fungerede godt nok. En stor redegørelse ventes omkring nytår, hvor man vil forsøge at drage konsekvenserne.

Men hvad skal der nu ske med de 14.000 ha? Blandt de ramte skovejere er staten med 1.800 ha, kirken med 800 ha, og resten er fordelt på 120 private skovejere. Der blev oprettet en kriseenhed, som tog sig af de mange personlige reaktioner (”skoven er bondens sjæl”).

Der var store menneskelige konsekvenser af branden

En tømmerbil med to mand blev fanget i branden. Der var så lidt ilt i luften, at motoren på deres bil satte ud. De forsøgte at komme videre til fods. Den ene af de to blev senere fundet død i en grøft. Den anden lagde sig midt på vejen, som var det eneste sted, hvor det ikke brændte. Han blev reddet af tre brandmænd med iltmasker – også til fods – med 65% forbrændinger.

Skovdyrkeren besøgte her i foråret 2015 en familie i et hus i skoven. Her fortalte konen, at de var blevet i huset til det sidste. Strømmen var gået, og både ude og inde var det fuldstændig mørkt. De havde kørt bilen frem, men havde besvær ved at finde den, da de endelig besluttede sig til at forlade stedet. På det tidspunkt brændte garagen og cypreshækken, og det regnede med gnister ned over huset. Manden råbte til konen, at hun skulle låse døren, hvilket hun ikke forstod meningen med. I panikken på vej væk fra branden kørte de en politibetjent ned. Men huset brændte på mirakuløs vis ikke.

Daværende finansminister Anders Borg sagde: *Udgangspunktet er, at man selv skal forsikre sig, men her har vi en katastrofe – og da må samfundet påtage sig et ekstra ansvar.* Ud over forsikringsbeløbene har staten efterfølgende givet et tilskud på 30 kr./m³ for det træ, der gik til flisning samt et skattefradrag på 50 kr./m³ for alt brændt træ. Desuden tilskud til ny afmærkning af ejendomsgrænserne, til oplagring af træ og til reparation af veje. Entreprenørerne, som har oparbejdet træet, har fået tilskud til dieselen.

Det brændte træ kunne i et vist omfang bruges på savværket – dog til nedsat pris. Resten er gået til flis, idet sodpartiklerne forhindrer anvendelse i cellulose- eller papirproduktion. Samlet skønnes, at værdier for en halv mia. kr. er gået op i røg.

Det er besluttet (efter en del protester), at 6.000 ha skal efterlades som et naturreservat med et besøgscentrum, der informerer om branden. Resten skal retableres som produktionsskov. Eftersom en stor del af overjorden også er brændt, er man i tvivl om, man skal så eller plante. Forsøg med såning er allerede startet.

WWF's kommentar to uger efter branden var et ønske om langt flere skovbrande i Sverige, idet 40 insektarter og mindst 50 arter af svampe er afhængig af brændt jord. Dog helst mindre og kontrollerede brande, siger de.

De ramte skovejere er nok ikke helt enige.

Naturen er ikke sådan at slå ned. Allerede efter et år skyder visse løvtræer fra roden. Foto: Per Hilbert

Træ skal bruges til noget

Efter nogle år med svag afsætning er de svenske industrikoncerner igen ved at komme op i omdrejninger. Krisen var forårsaget af den generelle globale afmatning samtidig med en relativ stærk svensk krone. Herudover var markedet for det traditionelt største produkt, papiret eller papirmassen, trængt på grund af mindsket salg af især aviser og almindeligt kopipapir i en verden, hvor mange læser på skærme.

Men nu giver den stigende internethandel en øget efterspørgsel på kraftigere papir og pap til indpakning. Samtidig har den svenske krone ligget lavt i flere år.

Det har givet anledning til ny optimisme og store investeringer i de svenske fabrikker, for det man kalder 'avsalumassa'. Den sydsvenske skovejforening Södra er Europas største leverandør af dette produkt. Den svenske masse, som er lavet af nåletræ, som er langfibret, er betydelig stærkere end massen fra Sydamerika og Sydøstasien, som er lavet på basis af løvtræ, som har korte fibre.

Den nye fremtidstro har betydet milliardinvesteringer i nye anlæg. Södra investerer således 5 mia. i sine fabrikker i Värö, Mörrum og Mönsterås. Koncernerne Holmen, Billerud/Korsnæs, Metsä, Rotneros og SCA investerer tilsammen omkring 7 mia. i 2016-18.

Innovation – nye produkter på basis af træ

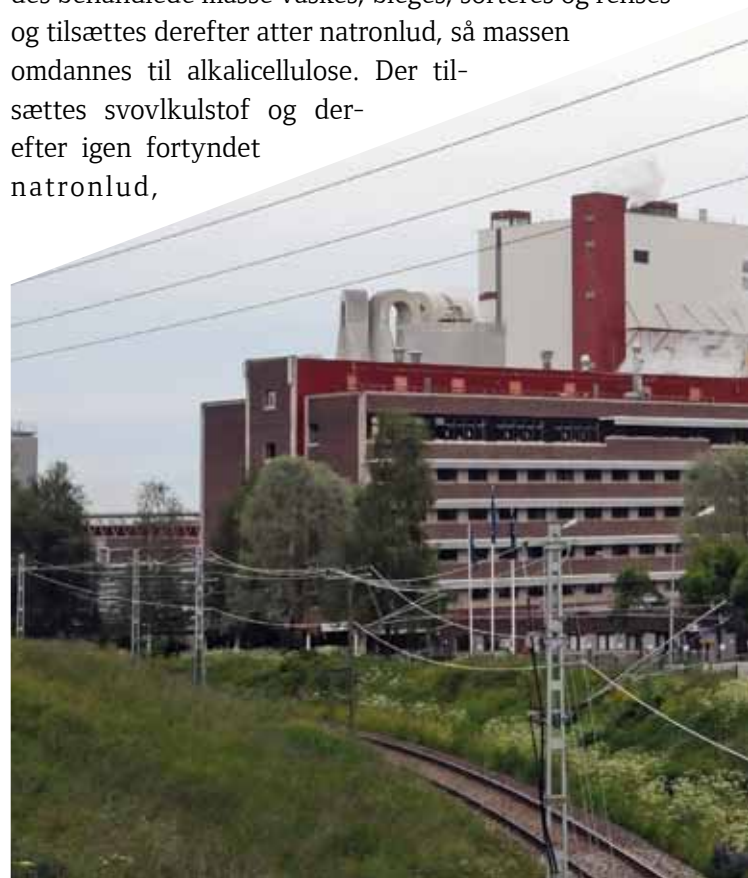
Lavkonjunktoren satte desuden gang i udviklingen af en række helt nye innovative materialer baseret på råvaren træfiber. SCA (Svenska Cellulosa Aktiebolaget), som er verdens største skovej med 2,6 mio. ha skov i Mellem- og Nordsverige, har længe arbejdet med produktion af hygiejneartikler som bleer og bind i sine fabrikker. Denne udvikling forstærkes nu, og der arbejdes på at udvikle væskebestandige papir- eller papmaterialer, der kan erstatte de traditionelle dåser til levnedsmidler.

Södra har succes med en ny fabrik, der producerer stoffer til beklædningsindustrien på basis af træfibre. Foreløbig kun af birke træ, men senere formodentlig også af andre træarter, både løv og nål. Og en indisk tøjproducent købte

førrige år Domsjö Fabriker i Norrland i Nordsverige med samme formål. Stoffet, der produceres, er viskose, som egentlig har været kendt i mange år, men som ikke har kunnet konkurrere med bomuld. Efter at man har fået fokus på det store vandforbrug og de mange ubehagelige kemikalier, der er involveret i bomuldsproduktionen, er interessen for et ugiftigt alternativ øget.

Viskose vurderes at være en vigtig fiber i fremtiden, også fordi den er let at farve og efterbehandle.

Den tekniske fremgangsmåde ved fremstillingen af viskose er følgende: træ skæres op og rives til en pulp, der tilsættes natronlud og damp til kogepunktet. Den således behandlede masse vaskes, bleges, sorteres og renses og tilsættes derefter atter natronlud, så massen omdannes til alkalicellulose. Der tilsættes svovlkulstof og derefter igen fortyndet natronlud,

hvorefter man får den tykflydende viskosespindelmasse. Denne filtreres og ledes i et surt udfældningsbad gennem spindedyser af forskellig finhed, og i dette bad størkner fibrene.

Viskosen bruges blandt andet i bluse- og skjortestof, til kjolestoffer og linge, i sokker og i boligtextiler. Nogle varer fremstilles alene af viskose, andre af garner, hvor viskosen er spundet sammen med bomuld, syntetiske fibre eller uld. (Ref. Wikipedia)

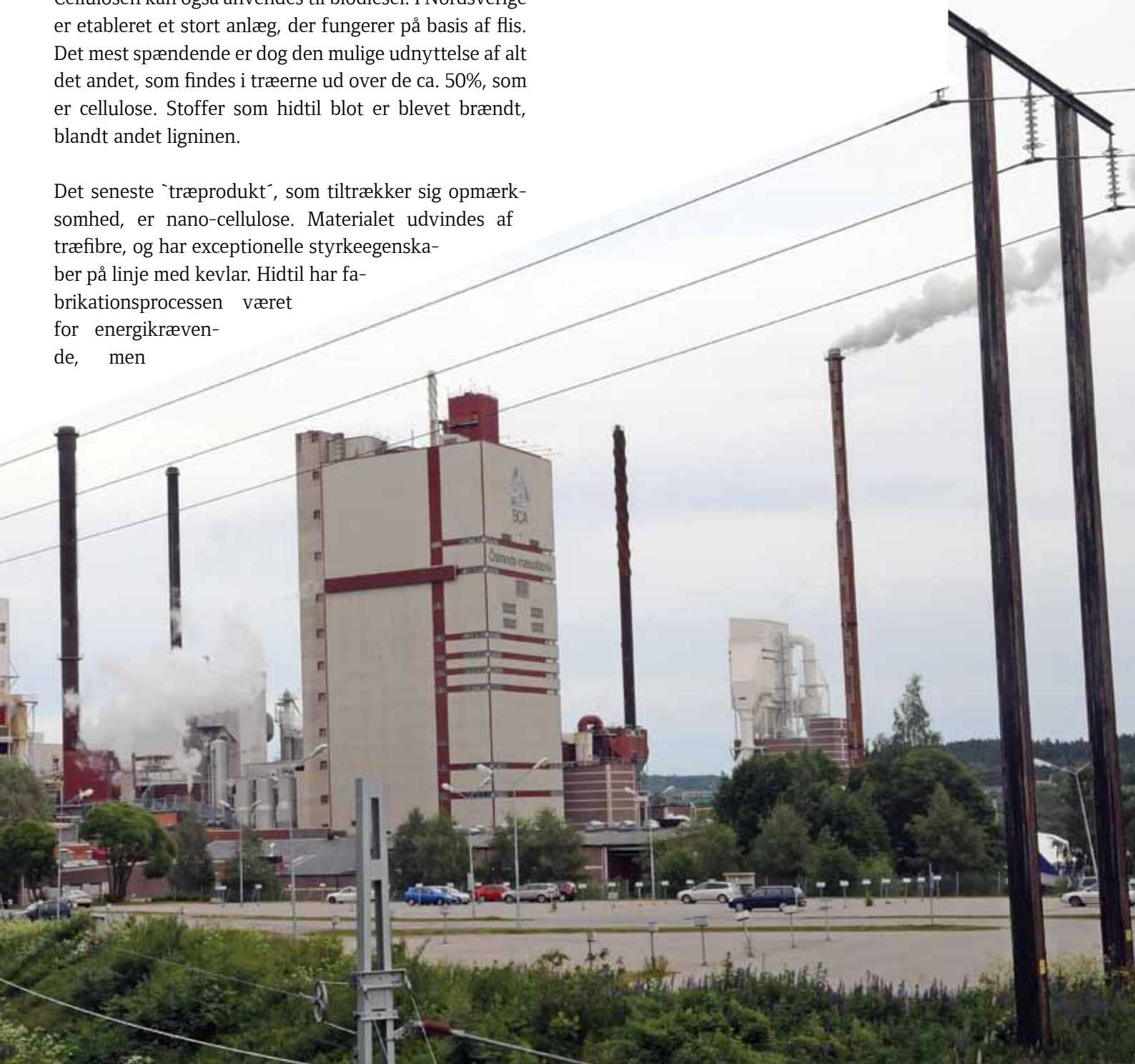
Cellulosen kan også anvendes til biodiesel. I Nordsverige er etableret et stort anlæg, der fungerer på basis af flis. Det mest spændende er dog den mulige udnyttelse af alt det andet, som findes i træerne ud over de ca. 50%, som er cellulose. Stoffer som hidtil blot er blevet brændt, blandt andet ligninen.

Det seneste træprodukt, som tiltrækker sig opmærksomhed, er nano-cellulose. Materialet udvindes af træfibre, og har exceptionelle styrkeegenskaber på linje med kevlar. Hidtil har fabriktionsprocessen været energikrævende, men

nu har et privat forskningsinstitut udviklet en proces med 98% (!) lavere energiforbrug, hvilket åbner vejen for en kommerciel produktion i stor skala.

Alt sammen med til at sikre en stadigt stigende efterspørgsel efter skovens råvare. Og svenskerne er i front.

Nedenfor ses SCA's massefabrik i Timrå ved den botniske bugt nord for Sundsvall. Det er her, råvaren fra skovene bliver til penge. Foto: Per Hilbert

Hvis det mest er et sommerhus, man er interesseret i, kan man være heldig at finde en 'ryggåsstuga' som her med aner fra 1700-tallet og med et pænt skovstykke til. Men en sådan accepterer SKAT nok ikke som genplacering af ejendomsgevinst. Foto: Per Hilbert

Hvorfor tænke på at købe skov i Sverige?

Det er billigere. Det kan bruges til placering af fortjeneste ved salg af dansk ejendom. Der er mere stor og vild natur og færre naboer. Der kan være jagt på dyrearter som elg og vildsvin. Men der er måske flere myg og knot. Og der kan være langt at køre.

En del danskere har valgt at købe skov i Sverige. Ud over de mange glæder der kan være ved et sådant ejerskab, så har det for mange også været en investering. Der var faktisk en lang periode op til 2009, hvor priserne steg ganske pænt – omkring en fordobling på 20 år. Derefter har vi haft en periode med stagnerende priser, og nu går det langsomt opad igen.

Ved enhver handel har salgsmaterialet en opgørelse af, hvor meget træ, der står i skoven. Den stående vedmasse er den kapital, man overtager. Opgørelsen afspejler, at de svenske skove primært betragtes som produktionssteder. Den fremtidige drift skal kunne forrente købet. Modsat Danmark, hvor der handles pr. ha – ofte uden megen skelen til, hvad skoven indeholder af træværdi.

Normalt findes også en opgørelse af, hvor stor tilvæksten er i skoven. Det er også en vigtig økonomisk faktor. Generelt falder tilvæksten, jo længere man kommer mod nord i Sverige. Da de svenske ejendomspriser på skov normalt opgives i kroner pr. m³, falder denne pris naturligvis også, når man bevæger sig mod nord. Den lavere kubikmeterpris skyldes ikke, at træet er mindre værd, men at boniteten – det vil sige tilvæksten – er lavere. Fra omkring 8 m³/ha i syd til omkring 3 m³/ha i nord. Plus at efterspørgslen måske ikke er så stor.

Til de nævnte gennemsnitspriser skal naturligvis lægges værdien af eventuelle huse på ejendommen, samt særlige herlighedsværdier som f.eks. adgangen til vand eller ekstra god jagt.

Der findes ingen ejendomsskat på skov. Hvis der er et hus på ejendommen betaler man en "fastighedsavgift" på maks. 7.200 kr./år. Trods rygterne om det modsatte er den svenske skovlov ikke særlig stram. Der er intet krav om kulturpleje, tynding eller renafdrift. Derimod er der anmeldelsespligt ved afdrifter, og nykulturen skal godkendes (træartsvalg).

Hvis vi taler om genplacering af en dansk ejendomsgevinst er det vigtigt, at det ikke bare er en slags udvidet sommerhus, man køber, men en egentlig erhvervsvirksomhed. Den skal gerne give overskud, for at det danske skattevæsen accepterer købet som en investering og ikke som forbrug. Det er dog normalt ikke så svært med en gennemsnitlig svensk skov.

For interesserede kan henvises til de svenske landboforeningers ejendomsfirma (www.lrfkonsult.se) eller

til firmaet Skånegårdar (www.skanegardar.se). Det er også muligt at bestille et abonnement på det svenske landbrugstidsskrift ATL, som bringer mange annoncer om gårde og skov til salg. De kan kontaktes på www.atl.nu. En god amt-vis gennemgang af det svenske ejendomsmarked for skove findes i et hæfte udgivet af firmaet NAI Svefa (www.naiswefa.se).

Overskud, f.eks. fra salg af dansk landbrugsejendom, kan i stedet for at gå til beskatning i Danmark placeres i svensk skov. En klar betingelse er dog, at den svenske skov kan anses for en erhvervsmæssig forretning, det vil sige giver et løbende overskud. Foto: Per Hilbert

Skovpriser i Sverige foråret 2015			
Vigtigste landskaber	kr./ha	kr./m ³	Ændring 2013-14
10 Lappland	12.100	185	-6%
9 Norrbotten og Västerbotten	30.300	297	6%
8 Jämtland og Ångermannland	27.300	257	2%
7 Dalarne og Hälsingland	36.600	329	5%
6 Värmland og Dalsland	55.600	374	-7%
5 Uppland og Västmanland	68.200	415	-8%
4 Södermannland	81.100	510	4%
3 Väster og Öster Götaland + Bohus	85.700	530	4%
2 Småland	78.900	530	4%
1 Skåne, Halland og Blekinge	88.200	568	2%

Danmarks bedste skovbrug ligger i Sverige

Dansk skovbrugs enfant terrible, Esben Møller Madsen, har i 30 år været skovrider og godsforvalter på Trolleholm Gods i Skåne. Skovdyrkernes personaleseminar var i år forlagt til netop Trolleholm, for at vi kunne lade os inspirere af en række anderledes – men altid gennemtænkte – løsninger og synspunkter.

Trolleholm slot (1889). Tegnet som en ridderborg af den danske arkitekt Ferdinand Meldahl, der her har blandet 500 års forskellige stilarter i sin kendte "konditorstil" (ref. Esben Møller Madsen). Før dette stod her et slot fra 1538, Eriksholm. Foto: Per Hilbert

Ligesom Danmarks største domkirke ligger i Lund, så ligger et af vore mest velpassede og innovative skovbrug ved Svalöv øst for Landskrona. Med en ejer som er kunsthistoriker og i lang tid boede i London, har den praktiske drift været overladt til fagfolkene, og Esben Møller Madsen har haft ganske frie hænder til at tilrettelægge driften. Man har alle dage haft en god dialog og en arbejdsdeling, som indebærer, at ejeren insisterer på at være ejer, og Esben insisterer på af være `knægt` (filosoffen Hegels `herre/knægt`-forhold).

Der er sket store ting i de 30 år. Man har flyttet rundt med træarter, så de kommer til at stå på den bund, hvor de passer bedst, delvist udfaset rødgranen, som er erstattet af løvtræ og ædelnål, arronderet skovene ved tilplantning (såning) af 170 ha marginal landbrugsjord med eg, ændret hugstpolitik med henblik på produktion af kvalitetstømmer, udviklet et system med små dækrødsplanter, bortskudt stort set alt kronvildt og alle elge fra ejendommen og skabt et driftsregistreringssystem, som giver mulighed for at følge økonomien bevoksningsvist og løbende analysere alle aktiviteter.

Driftsformål

Driftsformålet er at øge ejendommens værdi på lang sigt. Det gælder specielt skoven, men også landbruget og de øvrige driftsgrene. En stor del af det tilhørende landbrug bestod tidligere af en række forpagtergårde. De nedlægges efterhånden, som det er muligt (typisk når nuværende forpagter dør), og jorden inddrages til Trolleholms eget rationelle landbrug. Det er en bedre forretning.

TROLLEHOLMS GODS - arealanvendelse (ha)				
År	Eget landbrug	Skov & pyn	Bønder-gods	Total
1900	100	1200	7200	8500
1960	350	1800	4350	6500
1985	500	1900	2550	4950
2015	1550	2600	800	4950

Som ved de fleste godser er man velsignet med masser af bygninger, hvor der tidligere boede funktionærer eller arbejdere. Mange godser opfatter sådanne bygninger

Esben Møller Madsen, skovrider og direktør på Skåneskogens Utvecklings AB, som med udgangspunkt på Trolleholm Gods står for driften af otte store skovejendomme i Skåne. Samtidig en flittig debattør i både svensk og dansk skovdebat. Foto: Per Hilbert

som en klods om benet, men på Trolleholm er de egnede sat tip-top i stand med henblik på udlejning til folk med godt arbejde i Landskrona, Lund, Malmø eller København (og en enkelt i London).

Som et led i bestræbelsen på at tiltrække unge betalingsdygtige lejere til `Trolleholm landsby` har man indrettet en børnehave i en af godsets bygninger. Dårlige huse nedrives, og grundene beplantes med løvtræer og buske.

Og der gøres meget for den landskabelige æstetik på ejendommen. Man har fået lavet en herlighedsplan, som på lang sigt skal sikre, at man i stedet for et monotont dyrkningslandskab langsomt udvikler et landskab, som er attraktivt at bo og leve i – et `herlighedslandskab`. Opdelt i åbne rum i størrelsesordenen 400 ha omkranset af skov. Med alléer, småplantninger, gamle fritstående ege m.m. Herlighedsplanen er også meget anvendelig i dialogen med myndighederne.

Selve slottet er lejet ud til en gruppe større erhvervsvirksomheder, som anvender den til konferencer, efteruddannelse, repræsentation m.m. Generelt er rammebetingelserne bedre end i Danmark, hvilket kan ses ikke bare på Trolleholm, men på vedligeholdelsesstandarden på de fleste svenske godser: Der er ingen arveafgift, og ejendomsskatten er af en symbolsk størrelse.

Skovdriften

Formålet er den størst mulige produktion af den højeste kvalitet. Samtidig tilstræbes en høj stående vedmasse (>200 m³/ha i gennemsnit). Vedmasserige skove giver større løbende udbytte og større værdiskabelse. Vedmassefattige skove er derimod et udtryk for, at skovene er overbenyttede, og at værdier er trukket ud til overkonsumtion på fremtidens regning. Som i middelalderens massefattige skovbrug.

På Trolleholm bruges renafdrift og genplantning som foryngelsesform i alle nåletræarter samt i (lystræarten) eg, mens der i bøgen i hovedsagen arbejdes med selvfor yngelser – her vil en plantning aldrig kunne svare sig. Renafdrift og plantning giver i de øvrige træarter en række fordele. Ud over en bedre økonomi giver det også mulighed for et træarts- eller proveniensskifte.

I de situationer, hvor man ønsker at plante bøg, er man, for at ændre på den plantede bøgs usle økonomi, kommet ind på en gammel, afprøvet teknik: Forkulturer. Det vil sige, at man starter med en pioner-træart, f.eks. lærk, rødæl eller poppel. Når den er så godt etableret, at den

har styr på bundvegetationen, men stadig er så vital, at den reagerer godt på hugst (f.eks. lærk i 8-10 meters højde), så underplantes den med den blivende træart (f.eks. bøg). Det er en relativ billig og sikker etableringsmåde for den følsomme bøg, og forkulturen af lærk producerer samtidig god værdi (tømmer eller flis).

Ellers er man ikke meget for blandingsbevoksninger. Der er prøvet mange varianter, men resultaterne lever sjældent op til de ideelle forventninger – på trods af hyppige indgreb. F.eks. så vi en gammel klassiker – blanding af eg og rødgran. Rødgranen bliver grovgrenet, fordi man er nødt til at lysne for egen, og egen bliver heller ikke god, fordi der er for få træer at vælge mellem. Og så kræver denne – som alle andre blandinger – megen rettidig omhu, det vil sige et ekstremt nærvær, som kan være svært at leve op til, selv på et intensivt drevet gods.

Vi så også en blanding af nobilis og eg. Her gav de gode udbytter fra nobilisen en samlet god økonomi, men heller ikke her bliver den kommende egebevoksning rigtig god. Man sætter sig på en måde mellem to stole.

Selvfor yngelse af bøg. I bevoksningen på billedet trænger for yngelsen virkelig til en tynding i overstanderne, men man har tøvet på grund af de lave bøgepriser. Nu kan man dog ikke udskyde det meget længere. Foto: Per Hilbert

Lærk fra 1992. Relativ dårlig proveniens, derfor anvendt som en forkultur for bøg. Trænger nu til, at en del af lærkene kommer væk. Når man planter bøg trods de dårlige priser, er det fordi, man er sikker på, at markedet nok skal blive godt igen. Foto: Per Hilbert

En træart som man i mange år gik udenom, men som nu er kommet ind i varmen, er grandis. Den præsterer jo en fantastisk tilvækst (30 m³/ha/år), men problemet er de brede årringe og den lave rumvægt. Det betyder, at grandis i normaldrift kun producerer lavt betalt kasetræ.

Det problem mener man på Trolleholm at kunne løse ved en hugst fra toppen. Det vil sige, at man ved de første adskillige tyndinger tager de mest hurtigtvoksende (de tykkeste) træer ud. Det giver et større dækningsbidrag i tyndingerne, samtidig med at man får en mere værdifuld bevoksning efter tyndingsindgrebet.

Såning af eg på landbrugsjord

Af den landbrugsjord man indtog fra forpagtergårdene, var en del af relativ lav landbrugsmæssig kvalitet. Under en diskussion foreslog ejeren overraskende, at man plantede eg på disse arealer. En plantning var imidlertid dyr, og tanken faldt på mulighederne for såning. Esben Møller Madsen vidste, at man i Hauch & Oppermanns 'Håndbog i Skovbrug', udgivet 1898-1902, havde en omtale af egesåninger, som var ganske udbredte i slutningen af 1800-tallet. Man fik fat i en såmaskine og tilsåede i 1989-90 de første 16 ha.

Resultatet var godt, og det kunne gøres så billigt som for godt 10.000 DKK/ha. (Det kan betale sig at læse i de gamle bøger!)

Grandisen vokser formidabelt - som det fremgik af Brüels undersøgelser af træarternes vækst på Frijsenborg i Skovdyrkeren nr. 31. Den dårlige vedkvalitet mener man på Trolleholm, at man kan styre gennem hugsten. Foto: Per Hilbert

Renbestand af norsk vintereg, etableret ved såning på landbrugsjord. Man bemærker, at der er tænkt på logistikken: Et vejsystem er allerede indlagt, og drænene er erstattet af åbne grøfter. Foto: Per Hilbert

Da der i de følgende år var gode tilskud til skovrejsning, fortsatte man såningerne, der nu omfatter ialt 170 ha. Og med en god likviditet til følge idet tilskuddet var betydelig større end etableringsudgiften!

Man havde til en start en del vildtproblemer i de unge egekulturer, idet de store lokale dyr (elgene) er så godt som umulige at hegne ude. Man drog den konklusion, at problemet ikke kan løses ved en tilpasning af træartsvalget men kun ved en decimering af bestanden. Da man ikke kunne få dispensation fra myndighederne til en målrettet afskydning af de mest aggressive elge udenfor jagtsæsonen, indførte man en skydepræmie til jagtlejerne på 12.000 kr. for hver skudt elgko. Det var ikke noget, som naboerne var glade for, men det løste stort set problemet.

Tyndingerne – og det naturnære

Den normale visdom vedrørende tynding i nåletræ er tidlige og stærke ungdomshugster efterfulgt af normale hugster og så en hugstfred i bevoksningernes sidste 20-25 år. Denne hugstform regnes normalt for at give den største stormstabilitet, som det også fremgik af *Skovdyrkerens* tillæg om stormfald.

Men hvis man nedprioriterer stormfaldsrisikoen og i stedet går efter at producere det bedste kvalitetstræ – og det gør man på Trolleholm – så starter tyndingerne i rødgran/sitkagran relativ sent, og man foretager hyppige,

men relativt svage indgreb (40-50 m³/ha) som hugst fra toppen. Det er en satsning, og det kan kun lade sig gøre på en intensivt drevet ejendom som denne.

Al hugst foretages i øvrigt ved faste, private entreprenører, som man beskæftiger 100% enten på Trolleholm eller på en af de andre syv ejendomme i driftsfællesskabet. Alle skovningsentreprenører arbejder på timeløn.

Bortset fra rødgran/sitkagran bliver alle træarter i både nål og løv manuelt vist ud før tynding. Det giver det sikreste valg af tyndingstræer (den bedste selektion), og det giver en noget hurtigere (billigere) skovning. Man udviser 2-300 ha om året.

Økonomisk er det ingen gevinst her og nu, men man skønner, at det kan betale sig alligevel, fordi man derved får det optimale ud af sine bevoksninger på lang sigt. Formålet med tyndingerne er primært at øge værdien af bevoksningernes fremtidige tilvækst, sekundært at få en fornuftig økonomi i den enkelte tynding. Man arbejder ikke med tyndingsreserver, men passer bevoksningerne efter de fastlagte rammer uden hensyn til konjunkturernes variationer. Reserverne har man i lagerbevoksningerne.

Når man færdes så meget i bevoksningerne, som man gør, så vil nogen spørge, hvorfor man ikke går over til principperne for det, der kaldes `naturnær skovdrift`. Når man stiller Esben Møller Madsen dette spørgsmål, er det som en vulkan i udbrud. Esben kalder konceptet om naturnær skovdrift, som det er solgt til skovbruget gennem de sidste par årtier, for `tom retorik`, en `hån mod vores intelligens`, og `kejserens nye klæder`. Desuden mener han, at naturnært skovbrug frister til overbenyttelse (forhugning) af skovene.

Kernen i den naturnære driftsform er en enkelttræbehandling, som Esben anser for fejltænkt, fordi man efter hans mening ikke kan arbejde rationelt på enkelttræniveau, men kun på gruppe- eller bevoksningsniveau.

Han mener derimod, at det klassiske skovbrug indeholder alle de redskaber, vi behøver, inklusive metoder til selvforryngelse i både løv og nål. Det er desuden teoretisk konsistent uden selvmodsigelser og udviklet og gennemprøvet gennem mange år – i modsætning til na-

turnært skovbrug, som Esben ser som et fatamorgana og en leflen for tidsånden. Skovdyrkning er et håndværk som bør baseres på tung erfaring og videnskabelige resultater. Det er ikke en videnskab, hvor man ud fra luftige teoretiske overvejelser kan slutte sig til, hvad man bør gøre i den enkelte situation.

Men den danske diskussion om renafdriftssystemet kendes også i Sverige. Natur- og miljøorganisationerne vil have fremmet det, de kalder kontinuitetsskovbrug (altså et skovbrug uden renafdrifter), men de imødegås som tidligere nævnt af både *Skogsstyrelsen*, af de store skovejereforeninger og af skovindustrien.

Thi kendes for ret

Den klare, faste linje har præget godsadministrationen gennem alle de 30 år. En af konsekvenserne har været en række retssager ved forskellige domstole. Om bl.a. lejernes og forpagternes rettigheder, om godsets forpligtelser, når folk efterlader bilvrag i skoven m.m., men også en række sager om selve skovdriften.

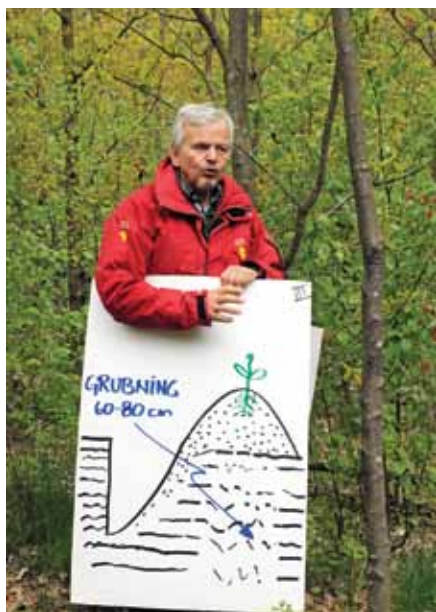
Den svenske skovlovgivning er egentlig relativ løs i sine formuleringer, men *Skogsstyrelsen* forsøger ifølge EMM i sin myndighedsudøvelse at benytte denne fleksibili-

tet til at flytte grænserne i ovenstemmelse med tidens strømninger, men uden at have noget at have det i. Det forsøger EMM at bremse – ved hjælp af retssystemet om nødvendigt.

Et helt aktuelt eksempel har drejet sig om jordbearbejdning. På Trolleholm har man i mange år arbejdet på udviklingen af små, billige dækrodsplanter. De fungerer godt, men kræver en intensiv jordbearbejdning. Man har i de seneste par år tilplantet omkring 100 ha i skoven med eg efter sygdomsramt ask.

Til en sådan konvertering er der et statstilskud på 40.000 SEK/ha. Altså i alt 4 mio. SEK. *Skogsstyrelsen* blokerede imidlertid udbetalingen med den begrundelse, at jordbearbejdningen efter deres mening havde været for voldsom. Man mente, at den gav uønskede miljøeffekter (blandt andet en afdræning af arealerne), hvilket der ikke er dokumentation for, og man mente desuden, at den ville genere publikums senere færden over arealerne.

Det blev til endnu en retssag – med 4 mio. kr. på spil. Det kræver stærke nerver at være kreativ skovadministrator i det svenske skovbrug. Sagen er netop afgjort: Godset vandt (i hvert fald i første retsinstans)!

Til venstre demonstrerer Esben princippet i den svenske "högläggning", som resulterer i en lille forhøjet vold, som giver det bedste plantebed under de lokale forhold (planterne drukner ikke, rødderne kan vokse maksimalt). Til højre et eksempel på, hvordan det kan se ud i praksis. Fotos: Per Hilbert

Dansk skovpolitik

De sidste forhold fører os ind på danske forhold. Mens skovbruget i Sverige med sine meget betydende følgeindustrier er et økonomisk bærende erhverv med deraf følgende stor politisk gennemslagskraft, så er det traditionelle, produktive danske skovbrug langt mere presset.

Dansk skovbrug mangler ifølge Esben en førerhund, der kan artikulere erhvervets behov og betydning, og som kan give den stærke grønne lobby et kvalificeret mod-

spil. Han foreslår en grøn tænketank til imødegåelse af den store uvidenhed om det, vi arbejder med, og de mange biologiske fantastier.

Særlig bekymrende er undervisning og forskning på skovbrugsområdet. Vi mangler struktur og indhold på forskningssiden. Hvordan sikrer vi den videre udvikling? Hvis samfundet ikke magter det eller har interesse for det – hvad alt tyder på – så mener Esben, at skovbrugets organisationer selv må sætte penge af til at løse problemet!

Danske skovridere i sydsvensk skovbrug

Der er lang tradition for ansættelse af danske forstfolk i Sverige. Allerede i begyndelsen af 1800-tallet, hvor forstkandidatuddannelsen lå ved universitetet i Kiel, fandt de første beskæftigelse i Sverige. Siden har mere end 50 forstkandidater fundet kortvarig eller blivende beskæftigelse i Sverige.

En speciel gruppe udgøres af de kandidater, der blev ansat ved de skånske godser, hvor deres kundskaber på løvskovsområdet sammen med deres indsigt i godsforvaltning gjorde dem efterspurgt. På flere af godserne har der været flere på

hinanden følgende danske kandidater ansat – bl.a. på Trolleholm – hvilket selvsagt har skabt en kontinuitet i skovdriften. Dels pga. det fælles skovsyn, som forstkandidatuddannelsen tidligere indebar, dels fordi der som regel var tale om livslange ansættelser med muligheder for tydelige aftryk.

På Trolleholm blev den første danske skovrider ansat i 1859 og virkede til 1902! Når EMM i forbindelse med sin pensionering med udgangen af 2016 fratræder, har han været ansat på Trolleholm i 31 år.

Her kan du læse mere og andet om svensk skovbrug hos Skovdyrkerne

Skovdyrkerne har i bladet eller på hjemmesiden tidligere haft flere artikler om svensk skovbrug, bl.a.

Om bærplukningen i de svenske skove – en debat om allemandsretten

En reportage om svenske skovejeres problemer med et stort antal udlændinge, der lovligt plukker bær på deres ejendom. Denne praksis fortsætter den dag i dag. Sidste år plukkede omkring 6000 personer fra især Bulgarien og Thailand bær i de midtsvenske skove – organiseret af svenske firmaer. *Skovdyrkeren nr. 14.*

Selvsåning eller renafdrift?

Historien om en nordsvensk skovejer, der blev politianmeldt af den svenske skovstyrelse for ikke at ville lave renafdrift. Skovejeren vandt striden. Der foregår en skærpet faglig strid i Sverige om skovdriften, hvor de grønne organisationer – blandt andet via certificeringsordningerne

– stiller spørgsmålstegn ved det traditionelle svenske skovbrug. *Skovdyrkeren nr. 15.*

Turisme i trætoppene

Om en skovejer, der lavede et avanceret bed&breakfast ude i skoven. *Skovdyrkeren nr. 27.*

Skovens mytologi

En anmeldelse af den anerkendte svenske forfatterinde Kerstin Ekman's store værk om svensk skovbrug, 'Herrarna i skogen'. Hun er naturromantiker og på mange måder en drømmer, men bogen kan alligevel være interessant for de af vore medlemmer, der færdes i de svenske skove. Anmeldelsen findes på vores hjemmeside ved at søge på 'Ekman'.

